

Dr hab. Sylwia Dołzbłasz, prof. UWrocław
Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego
Uniwersytet Wrocławski

Wrocław, 02.09.2024 r.

**Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym dr. Valentina Mihaylova
w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie
geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna**

Podstawy formalne recenzji

Podstawą do przygotowania recenzji była Uchwała nr 10/2024 Rady Naukowej Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 28 czerwca 2024 r. w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego wszczętego na wniosek dr. Valentina Mihaylova.

Zawartość merytoryczna recenzji bazuje na zapisach Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2023 poz. 742 – tekst jednolity), w tym Art. 219. Ust. 1. określającego, iż stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która posiada stopień doktora; posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny; wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. Ponadto uwzględnia zapisy Art. 221 Ust. 8 ww. Ustawy wskazujące, iż recenzenci oceniają, czy osiągnięcia naukowe osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego odpowiadają wymaganiom związanym z posiadaniem w dorobku osiągnięcia naukowego albo artystycznego, stanowiącego znaczny wkład w rozwój dyscypliny.

Recenzja składa się z pięciu zasadniczych części obejmujących:

- przedstawienie podstawowych danych o Habilitancie,
- ocenę monografii naukowej określonej w dokumentacji Wniosku habilitacyjnego jako osiągnięcie naukowe,
- ocenę pozostałych osiągnięć naukowych,
- ocenę dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego,
- konkluzja końcowa.

Podstawowe informacje o Habilitancie

Dr Valentin Mihaylov jest absolwentem Uniwersytetu Sofijskiego w Bułgarii, gdzie w roku 2002 ukończył studia licencjackie, a w roku 2004 studia magisterskie na kierunku Geografia. W latach 2004-2008 w Uniwersytecie Sofijskim na Wydziale Geologii i Geografii w Katedrze Geografii Społeczno-Ekonomicznej realizował studia doktoranckie (dienne).

W dniu 11 listopada 2008 r. obronił pracę doktorską i uzyskał stopień doktora nadany przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów przy Urzędzie Rady Ministrów Republiki Bułgarii (dyplom z dnia 6.02.2009 r.).

Kariera zawodowa dr Valentina Mihaylova związana jest z dwoma jednostkami naukowymi. Pracę zawodową w instytucjach naukowych rozpoczął w Bułgarii, gdzie w latach 2012 – 2015 był zatrudniony jako Główny Asystent w Bułgarskiej Akademii Nauk w Narodowym Instytucie Geofizyki, Geodezji i Geografii w Zakładzie Geografii Społeczno-Ekonomicznej. Natomiast od roku 2017 rozwija swoją karierę naukową w Polsce, gdzie 09.10.2017 r. został zatrudniony na stanowisku Adiunkta w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej.

Warto dodać, że będąc pracownikiem Bułgarskiej Akademii Nauk w maju 2014 r. odbył miesięczny staż naukowy w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach w ramach programu stypendialnego CEEPUS. W okresie październik 2007 – styczeń 2008 r. także przebywał na stażu naukowym w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach (Wydział Nauk o Ziemi, Zakład Geografii Społecznej), a w okresie październik 2006 – czerwiec 2007 r. odbył specjalizację na Wydziale Geografii Uniwersytetu w Belgradzie w ramach stypendium Ministerstwa Nauki i Sportu Republiki Serbii.

Ocena osiągnięcia naukowego będąca przedmiotem postępowania habilitacyjnego

Jako osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna, zgodnie z zapisami Art. 219. Ust. 1 Pkt 2. Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2023 poz. 742 – tekst jednolity) przedłożono monografię naukową pod tytułem „*Bulgarian Geopolitics in a Balkan Context: Imagining the Space of a Nation*” opublikowaną w Wydawnictwie Routledge (London, New York) w roku 2024. W związku z tym, że w postępowaniu ocenie podlega osiągnięcie naukowe w formie monografii, głównym poziomem odniesienia jest ta publikacja, a Autoreferat wraz z Wykazem osiągnięć badawczych pełnią rolę streszczenia monografii i dostarczenia informacji o pozostałych sferach aktywności naukowej oraz dydaktycznej i organizacyjnej Habilitanta.

Monografia ma objętość 261 stron i składa się z 7 rozdziałów, w tym z Wprowadzenia (*Introduction: Geopolitical imaginations beyond greater state projects*), Rozdziałów 2 (*Space, human territoriality, and nationalism in classical political geography and geopolitics: The physical space*) oraz 3 (*Critical political geography and geopolitics: The alternatives to the national(-istic) imaginations of space*), stanowiących część teoretyczną, Rozdziałów 4 (*The emergence and historic evolution of an imagined national space: The San Stefano Bulgaria and its Balkan rivals*), 5 (*The focusing of current geopolitics: The spatial layer of an imagined national space*) i 6 (*Long-term modelling of the historic development of the nation's space*) stanowiących część empiryczną oraz z Podsumowania (*Conclusion*). Całość zamyka indeks rzeczowy i osobowy. Każdy z rozdziałów zawiera obszerną bibliografię. Struktura pracy jest prawidłowa, przejrzysta i przemyślana, a liczne podrozdziały porządkują przekazywane treści.

Głównym przedmiotem rozważań w monografii jest problematyka geopolitycznych wyobrażeń przestrzeni narodu, które są publicznie artykułowane, utrwalone i re-produkowane w geopolitycznej świadomości wspólnot narodowych. Zagadnienie to szeroko i w sposób pogłębiony omówione w ujęciu teoretycznym jest następnie poddane analizie w odniesieniu do wyobrażeń przestrzennych bułgarskiej wspólnoty narodowej z uwzględnieniem szerszego kontekstu bałkańskiego.

Problem badawczy przyjęty przez Autora dotyczy wyobrażeń narodowych o przestrzeni geograficznej, obejmujący źródła tych wyobrażeń, ich ewolucję oraz zmiany w czasie i przestrzeni, a także mechanizmy funkcjonowania tych wyobrażeń w świadomości wspólnotowej oraz ich znaczenie we współczesnej geopolityce i relacjach międzynarodowych i międzyetnicznych. Praca wypełnia lukę badawczą zauważoną przez Autora będącą konsekwencją niskiego stopnia formalizacji badań dotyczących przestrzennych i geopolitycznych wyobrażeń, braku kompleksowych, pogłębionych badań czy też prób operacjonalizacji koncepcji przestrzeni wyobrażonej, w tym szczególnie w długim horyzoncie czasowym i uwzględniających szeroki zakres tematów i dziedzin życia społecznego zaangażowanych w tworzenie tych wyobrażeń. Ponadto podejmuje relatywnie rzadko poruszany problem wyobrażeń narodu o sobie samym w kontekście przestrzennym i w odniesieniu do geopolityki małego kraju/narodu.

Podejście do badania wyobrażeń przestrzeni wspólnoty bułgarskiej z uwzględnieniem kontekstu bałkańskiego, w tym szczególnie najbliższych sąsiadów, jest oczywiście jak najbardziej słuszne. Brak całkowitej porównywalności opisywanych krajów nie stanowi problemu, jasne jest bowiem, że Bułgaria stanowi główny przedmiot badań, a z pewnością bez uwzględnienia krajów sąsiednich obraz nie byłby pełen.

Należy zauważyć, że pierwotny tytuł zaproponowany Wydawnictwu przez Autora (na co wskazuje w monografii), tj. *„Imagining the Space of a Nation: Bulgarian Geopolitics in a Balkan Context”*, byłby faktycznie trafniejszy, gdyż w pracy położono bardzo duży nacisk na rozważania teoretyczne (w oparciu o pogłębioną analizę literatury), w tym konceptualizację i propozycję postępowania badawczego odnośnie badań wyobrażeń przestrzeni narodowej w kontekście geopolitycznym.

Habilitant w bardzo przejrzysty sposób opisuje ramy koncepcyjne badania i procedurę postępowania badawczego podzieloną na 4 fazy (zobrazowane na ryc. 1.2). Kolejne fazy oraz ich elementy zostały trafnie sformułowane. Obejmują definicję problemu badawczego, określenie celów i pytań badawczych (faza I), konceptualizację pojęcia oraz omówienie głównych koncepcji i propozycja modelu ‘narodowych wyobrażeń przestrzeni’ (faza II); faza III (należy przypuszczać, że stanowi część empiryczną pracy choć tak nie została nazwana) zakłada dobór źródeł, selekcję informacji, identyfikację przestrzeni/miejsc ważnych dla narodu (w tym wykorzystanie analizy historycznej, krytycznej i dyskursu oraz materiałów kartograficznych), ocenę geopolitycznych podejść do przestrzeni narodowej i sformułowanie wniosków częściowych/pośrednich; ostatnia zaplanowana faza IV zakłada sformułowanie prawidłowości, odpowiedź na pytania badawcze oraz finalne wnioski i syntezę wyników.

W takiej też kolejności zostaną przedstawione moje uwagi ogólne i bardziej szczegółowe.

Cele i pytania badawcze zostały precyzyjnie określone i omówione (cel empiryczny mógłby być precyzyjniej sformułowany, gdyż nie jest w nim jasno stwierdzone, że analizy dotyczą w głównej mierze Bułgarii). Cztery pytania badawcze dotyczą istotnych z punktu widzenia naukowego problemów (tak w ujęciu koncepcyjnym jak i w odniesieniu do obszaru badań). Sformułowanie problemu badawczego, celów i pytań jest prawidłowe. Przy tym Habilitant nie postawił hipotez badawczych, ale nie umniejsza to roli wyjaśniającej monografii w odniesieniu do postawionego problemu badawczego.

Prace planowane w ramach fazy II zostały krótko zasygnalizowana we Wprowadzeniu, ich efekty stanowią natomiast treść obszernych dwóch rozdziałów teoretycznych. Należy podkreślić, że dr Valenin Mihaylov wykazał się bardzo dobrą znajomością podstaw teoretycznych badanej problematyki, literatura jest bardzo obszerna i dokładnie, ale też krytycznie omówiona. Bardzo wartościowe jest przedstawienie wybranych koncepcji dotyczących relacji między narodem a przestrzenią geograficzną, szczególnie krytycznych podejść do wyobrażeń geopolitycznych. Habilitant szczegółowo omówił 18 koncepcji, zwracając przy tym uwagę na to jak przestrzeń geograficzna (i jej składowe) są prezentowane i interpretowane we wspólnotowej percepcji przestrzeni.

Treści zawarte w rozdziale drugim i trzecim stanowią istotne poszerzenie wiedzy o wspólnotowych wyobrażeniach przestrzeni. Szczególnie cenne jest zwrócenie uwagi na fakt, że zjawisko geopolitycznej przestrzeni wyobrażonej jest wielowymiarowe i wymaga specjalnego podejścia badawczego. Przy tym Autor nie poprzestał na stwierdzeniu tej wielowymiarowości i kompleksowości, ale podjął próbę (w mojej opinii udaną) uchwycenia i omówienia tych wielu płaszczyzn i elementów składających się na wyobrażenie swojej przestrzeni przez wspólnoty narodowe (z uwzględnieniem zmian w czasie). Natomiast pewne wątpliwości budzi występujący czasami brak precyzji w używanych pojęciach, takich jak przestrzeń, terytorium, miejsce. Są one rozważane w pracy i Autor pisze, że nie są tożsame, jednak czasami nie jest jasne jak sam Autor je rozumie i dlaczego w danym miejscu właśnie ich używa.

Rozdział 2 i 3 zawiera wiele istotnych treści z punktu widzenia głównego tematu pracy i zdają sobie sprawę, że w jednej monografii nie ma możliwości poruszenia wszystkich związanych z nim wątków, jednak w mojej opinii brakuje choćby krótkiego omówienia problematyki granic politycznych (w tym administracyjnych). Problematyka badań nad granicami jest bardzo ważnym aspektem geografii politycznej i geopolityki, ma bogatą literaturę i dorobek koncepcyjny. Pojęcie granic, pograniczy itd. jest w pracy używane (tu uwaga - granica polityczna i granica państwowa to nie są tożsame pojęcia) i z pewnością stanowi ważny element wyobrażeń przestrzeni dla wspólnot narodowych, stąd uwzględnienie tego elementu w rozważaniach teoretycznych byłoby korzystne dla pracy.

Ponadto, Autor skupia się na szczeblu krajowym (państwowym), odnosi się także do kwestii ponad państwowych, natomiast wyraźnie brakuje odniesienia się/uwzględnienia poziomów subkrajowych (regionalnych, lokalnych) (w części teoretycznej jest w zasadzie tylko jeden krótki paragraf), a dla niektórych społeczności bardzo ważny, jak nie najważniejszy z punktu widzenia tożsamości terytorialnej/świadomości etnicznej/narodowej, jest poziom regionalny/lokalny. Przy tym kwestia tożsamości terytorialnej wydaje się pominięta – być

może jest to tylko kwestia tłumaczenia, ale jednak tożsamość terytorialna to nie to samo co np. świadomość geopolityczna.

Powyższe uwagi nie umniejszają bardzo pozytywnej oceny tej części monografii. Wykorzystanie podejścia krytycznego, omówienie istotnych aspektów narodowych/krajowych geopolitycznych wyobrażeń przestrzeni, m.in. rozbieżności między strukturami etnicznymi, politycznymi i przestrzennymi; wskazanie na płaszczyzny geopolityki i tworzone przez nie wyobrażenia geopolityczne (ryc. 3.1), zebranie (tab. 3.1) i omówienie koncepcji związanych z wyobrażeniami przestrzeni i ich geopolitycznego znaczenia oraz zdefiniowanie przez Autora pojęcia geopolitycznych wyobrażeń i zaproponowanie modelu przestrzennych wyobrażeń narodu (ryc. 3.2) stanowią bardzo wartościowe elementy. Podsumowując, część teoretyczna monografii stanowi jej bardzo mocną stronę i istotny wkład do rozwoju badań w na gruncie geografii politycznej i geopolityki.

W fazie III Autor przewidział przeprowadzenie i analizę badań dotyczących bułgarskich wyobrażeń przestrzeni według zaproponowanego podejścia koncepcyjnego. Metodologia została omówiona we Wprowadzeniu, a analiza i wnioski w rozdziałach 4 i 5. Należy zwrócić uwagę, że jakkolwiek założenia metodologiczne są prawidłowe i wynikają z rozważań teoretycznych i są oparte na modelu zaproponowanym przez Autora to jednak samo postępowanie badawcze ma pewne słabości. Procedura badawcza nie jest jasno opisana i nie jest przejrzysta. Autor zakłada przeprowadzenie analizy dyskursu, ale nie wskazuje jak ona będzie przeprowadzona (np. czy i jakie narzędzia były stosowane, czy wybrano na przykład podejście indukcyjne czy dedukcyjne, itd.), a z zawartości części empirycznej nie wynika wprost, które treści są analizą dyskursu i jej wynikami. Niestety część empiryczna monografii jest słabo usystematyzowana. Być może wynika to z tego, że, jak Habilitant sam pisze, treści opracowania są wynikiem jego długoletnich badań, nie są zatem efektem konkretnego projektu badawczego o precyzyjnych ramach (czasowych, tematycznych) lecz dane, materiały, itd. były zbierane przez wiele lat w ciągu całej kariery naukowej Autora. Tych ram badawczych jednakże trochę brakuje. Słabą stroną jest brak usystematyzowanego sposobu zbierania danych/materiałów oraz sposobu ich analizy i interpretacji. Powstaje, między innymi, pytanie dlaczego wykorzystano te a nie inne materiały źródłowe - publikacje, fotografie, strony internetowe, opisy obiektów (np. pomników).

Część empiryczna szczegółowo i generalnie trafnie przedstawia problematykę bułgarskich wyobrażeń przestrzeni narodu/kraju w kontekście geopolitycznym (ich powstania, zmian, mechanizmów kształtowania, itd.), ale sposób doboru źródeł i ich analizy powinny być bardziej usystematyzowane (m.in. wskazano jakie rodzaje źródeł informacji zostały wykorzystane, ale jak były one zbierane/wybierane już nie podano). Uwaga ta odnosi się również do przeprowadzonej analizy map oraz analizy historycznej (oczywiście słusznie podjętych i dających istotne wyniki). Autor słusznie stwierdza, że ze względu na specyfikę tematyki percepcji i przedstawiania przestrzeni należy korzystać z różnorodnych źródeł zawierających przedstawienie przestrzeni narodowej (m.in. programy partii politycznych, wizje przywódców, dokumenty i polityki krajowe, publikacje naukowe, mapy, artykuły w prasie, materiały w mediach, w tym w mediach społecznościowych), jednakże w pracy nie wskazuje jak je dobierał i analizuje w nieusystematyzowany sposób. Podsumowując, w pracy

brakuje precyzyjnego wskazania sposobu przeprowadzenia badań (w tym doboru źródeł), a w przedstawieniu i umówieniu wyników ich usystematyzowania.

Należy podkreślić, że istotną zaletą pracy jest zaproponowane przez Autora podejście do analizy wyobrażeń Bułgarów zakładające badanie w odniesieniu do trzech przestrzennych warstw oraz intensywności zaangażowania sześciu płaszczyzn narodowej geopolityki (ryc. 5.1). Podejście wykorzystane w pracy porządkuje analizę, daje ważne wnioski, poszczególne tematyczne podrozdziały i opisywane w nich elementy mają dużą wartość wyjaśniającą (słabością jest natomiast wspomniany wcześniej sposób samej analizy danych/informacji). Zaproponowany schemat jest wynikiem teoretycznych przemyśleń Habilitanta (jak sam napisał), wydaje się, że dotyczy to określenia warstw i płaszczyzn, a zidentyfikowana intensywność zaangażowania wynika z badań, choć nie jest to wprost wskazane. Na pewno wartościowe jest uwzględnienie różnych „geopolityk” i jej przejawów, w tym w mediach społecznościowych czy programach partii politycznych, gdyż pozwala to na pokazanie szerszej perspektywy wyobrażeń Bułgarów o swojej przestrzeni.

Interesujące i ważne jest postawienie pytania i rozważania na temat wpływu integracji w ramach Unii Europejskiej i członkostwa w NATO na zmniejszenie nacjonalizmów terytorialnych i wyobrażeń przestrzeni narodowych jako źródła napięć i potencjalnych konfliktów na Bałkanach.

Cenne są wyniki dotyczące długoterminowego poznawczego zawłaszczania wyobrazonej przestrzeni narodu ujęte w modelu (ryc. 6.1) stanowiące generalne przedstawienie wygrażeń Bułgarów odnośnie swojej przestrzeni od początków XIX w. do początków XXI w. Stanowi to syntetyczne ujęcie wielopłaszczyznowych i wieloletnich badań Habilitanta.

W podsumowaniu (zawierającym wyniki badań w fazie IV procedury badawczej) dr Valentin Mihaylov odnosi się do postawionych celów i w przejrzysty sposób odpowiada na postawione pytania badawcze. Należy uznać, w ujęciu generalnym, że cele zostały zrealizowane, a odpowiedzi na pytania zostały sformułowane i omówione. Habilitant wskazuje także na swój wkład do współczesnych badań w zakresie przestrzennych/geopolitycznych wyobrażeń. Biorąc pod uwagę treść monografii można się zgodzić z Autorem, że jego badania stanowią istotny wkład w konceptualizację wyobrażeń przestrzeni geograficznej przez wspólnoty narodowe, w tym wskazanie istnienia specyficznych warstw wyobrazonej przestrzeni narodu o starej etnogenezie i współczesnych rozbieżnościach struktur etnicznych, politycznych i terytorialnych. Ponadto cenne jest wykorzystanie krytycznego podejścia do badań na gruncie geografii politycznej i geopolityki, m.in. do kreślenia możliwych scenariuszy zachowań państw narodowych wobec przestrzeni, w tym obszarów poza ich jurysdykcją. Dyskusyjny jest natomiast w pewnym stopniu wkład pracy w aspekcie operacjonalizacji badań, przełożenie dobrze uargumentowanych i udokumentowanych założeń koncepcyjnych (w dużym stopniu nowatorskich) na samą procedurę badawczą. Wykorzystanie nietradycyjnych źródeł w badaniach nad geopolityką narodową (jak np. media społecznościowe) i ich krytyczna analiza stanowi istotną zaletę, podobnie jak kompleksowe podejście do badania (uwzględnienie różnych aspektów wyobrażeń bułgarskiej przestrzeni narodowej) i długookresowy jego horyzont, natomiast, jak już wspomniano wcześniej, dobór źródeł powinien być lepiej opisany i uzasadniony.

Łączy się z tym kwestia uniwersalnego charakteru badania, który, jak twierdzi Autor, charakteryzują tę monografię, szczególnie w odniesieniu do innych małych narodów. Biorąc pod uwagę treść pracy można mieć jednak pewne wątpliwości odnośnie uniwersalizmu podejścia badawczego. Część teoretyczna, w tym konceptualizacja i zaproponowane modele (w tym warstwy wyobrażeń i elementy niskiej i wysokiej geopolityki) jest bardzo wartościowa, oparta o pogłębioną analizę literatury i rzeczywiście może stanowić bardzo dobry punkt wyjścia do badań problematyki wyobrażeń przestrzeni wspólnot narodowych. Jednakże część empiryczna jest słabo usystematyzowana i zoperacjonalizowana, stąd możliwości bezpośredniego zastosowania dla innych krajów/narodów są ograniczone. Natomiast przykład Bułgarii (uwzględniający kontekst krajów sąsiednich i generalnie sytuacji na Bałkanach) w istocie ma duży potencjał poznawczy i może służyć jako punkt odniesienia do badań w zakresie geopolitycznych przestrzeni wyobrażonych innych małych narodów.

Należy dodać, że ważnym założeniem Habilitanta odnośnie ocenianej monografii było zastosowanie w badaniach podejścia geografii (geopolityki) krytycznej oraz wpisanie się w post-pozytywistyczny nurt badań nad przestrzenią (jednak bez radykalnego odejścia od tradycyjnego podejścia metodologicznego geografii politycznej i geopolityki), oparte o krytyczną analizę narodowego dyskursu małego narodu/kraju w celu omówienia historycznej geoetniczno-politycznej rzeczywistości i politycznych działań, które w pewnej mierze z nich wynikają. W ujęciu ogólnym założenia te zostały zrealizowane. Warto podkreślić, że monografia opiera się na bardzo licznych publikacjach naukowych, z różnych dyscyplin naukowych oraz na licznych materiałach źródłowych o różnorodnym charakterze. Praca jest bardzo dobrze udokumentowana zarówno w części teoretycznej jak i empirycznej. Natomiast większa precyzja w używaniu pojęć geografia i geopolityka byłaby wskazana, gdyż Autor wydaje się używać tych pojęć czasem zamiennie (nie tylko w odniesieniu do krytycznego podjęcia badawczego w geografii czy geopolityce), a z pewnością nie są to synonimy (choć niektóre podejmowane tematy się pokrywają). Wątpliwość budzi także stwierdzenie, że percepcja (wiedza, ocena) przestrzeni jest takim samym przedmiotem badań jak tradycyjne obiekty geograficzne, jakkolwiek faktycznie podlegają one badaniom, to jednak podejścia badawcze i konkretne metody są różne.

Autor monografii wykazuje się dużą wiedzą o analizowanych zjawiskach i procesach, posiada bogatą wiedzę o badanym obszarze (i szerzej – Bałkanach). Warto również dodać, że w recenzowanej monografii Habilitant wykazał dużą dojrzałość naukową i wysokie kompetencje organizowania długoletnich, kompleksowych badań naukowych.

Treści przedstawionej do oceny monografii pozwalają stwierdzić, że realizowane przez Habilitanta badania i uzyskane wyniki wnoszą konkretny wkład do rozwoju geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej. Badanie geopolitycznych wyobrażeń przestrzeni małego narodu na przykładzie Bułgarów wypełnia lukę badawczą zarówno w odniesieniu do badań przestrzeni wyobrażonych, jak i badań tego zjawiska konkretnie w odniesieniu do narodu bułgarskiego. Obszerna i pogłębiona część teoretyczna, szerokie studia literaturowe oraz ich wykorzystanie w nowatorskim podejściu koncepcyjnym Autora stanowi wkład w naukę, zarówno w reprezentowanej przez niego dyscyplinie, jak i szerzej ze względu na interdyscyplinarność poruszanej problematyki.

Podsumowując, w mojej opinii monografia naukowa pt. „*Bulgarian Geopolitics in a Balkan Context: Imagining the Space of a Nation*” spełnia wymogi ustawowe dla osiągnięcia naukowego wynikające ze stosownych zapisów Ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Ocena pozostałych osiągnięć naukowych, w tym współpracy zagranicznej

Dr Valentin Mihaylov swój dorobek publikacyjny przypisuje do trzech nurtów:

- Geografia polityczna, etnopolityczna i geopolityka,
- Geografia kultury i terytorialne aspekty tożsamości,
- Transformacja miast post-socjalistycznych.

Pierwszy z nich stanowi główne pole zainteresowań naukowych Habilitanta, łączy się z badaniami realizowanymi w nurcie drugim, a oba one są zbieżne z tematyką monografii przedstawionej do oceny w postępowaniu habilitacyjnym. Trzeci nurt jest relatywnie nowym tematem dla Habilitanta. Prace zaliczone do nurtu pierwszego są najliczniejsze i dotyczą głównie przestrzeni geograficznej z punktu widzenia kształtowania współczesnych zjawisk i procesów politycznych, których konsekwencją jest podział polityczny świata odzwierciedlony na mapach politycznych (w tym ich percepcja i interpretacja). W wymiarze przestrzennym publikacje dotyczą głównie Bałkanów i Europy Środkowo-Wschodniej. Nurt drugi to prace dotyczące m.in. geografii kultury, ‘przestrzennej kultury’, relacji przestrzeni geograficznej i tożsamości kulturowej. W nurcie trzecim, słabiej reprezentowanym, Habilitant zajmował się głównie problematyką transformacji miast post-socjalistycznych w Polsce, Bułgarii i krajach byłej Jugosławii.

Biorąc pod uwagę publikacje we wskazanych nurtach, szczególnie dwóch pierwszych, wyraźnie widać, że recenzowane osiągnięcie naukowe jest zbieżne z dotychczasowym dorobkiem i zainteresowaniami badawczymi dr Valentina Mihaylova, stanowiąc istotne podłoże merytoryczne do badań zamieszczonych w jego monografii „*Bulgarian Geopolitics in a Balkan Context: Imagining the Space of a Nation*”. Wskazuje to na konsekwentną realizację badań w problematyce interesującej Habilitanta oraz poszerzanie i pogłębianie jej pola badawczego.

Dorobek publikacyjny dr Valentina Mihaylova wskazany w Autoreferacie i Wykazie osiągnięć naukowych obejmuje łącznie 60 publikacji naukowych (nie licząc publikacji pokonferencyjnych, słowników i innych, takich jak notatki/sprawozdania/recenzje), dodatkowo wykazano 2 artykuły zaakceptowane do druku. W dorobku Habilitant ma 4 monografie (w tym monografia wskazana jako osiągnięcie naukowe w postępowaniu habilitacyjnym; jedna monografia jest współautorska), 15 rozdziałów w monografiach, dodatkowo w 3 monografiach jest redaktorem naukowym, a 38 publikacje to artykuły naukowe.

Dr Valentin Mihaylov w zestawieniu publikacji wskazuje jeszcze 5 opublikowanych referatów konferencyjnych, 1 słownik terminologiczny i 4 notatki/recenzje/sprawozdania. Publikacje ukazywały się w języku angielskim, bułgarskim, rzadziej w języku polskim i innych. W przypadku prawie 92% publikacji po uzyskaniu stopnia doktora Habilitant jest ich pierwszym autorem. Zdecydowana większość z wymienionych publikacji ukazała się po

uzyskaniu stopnia doktora. Liczba publikacji jest więc wysoka, należy jednak zwrócić uwagę na ich jakość i odbiór w środowisku naukowym.

W czasopiśmie naukowych znajdujących się w bazie Web of Science (WoS) posiadających Impact Factor zostało wydanych 7 prac (według danych w Wykazie osiągnięć badawczych). W bazie Scopus indeksowanych jest 18 publikacji.

Wskaźniki bibliometryczne dla poszczególnych publikacji, jak i całego dorobku są przeciętne. Habilitant podaje (według stanu na 24.04.2024), że sumaryczny Impact Factor prac wynosi 20,759. Liczba cytowań (podana bez autocytowań) w Web of Science wynosi 25, w bazie Scopus 41, a w Google Scholar liczba cytowań to 142. Jeżeli chodzi o indeks Hirscha to wynosi on dla WoS - 3, dla Scopus - 4, a dla Google Scholar – 6. Biorąc pod uwagę dużą liczbę publikacji wskaźniki te należy uznać za stosunkowo niewysokie i wskazujące, że wpływ na dyscyplinę jest umiarkowany. Należy jednak zauważyć znaczną poprawę jakości publikacji w ostatnich latach. Pokazują to wskaźniki za okres zatrudnienia dr Valentina Mihaylova w Uniwersytecie Śląskim (tj. od 2017 r.), które kształtują się następująco: sumaryczny IF – 7,762, sumaryczny SNIP – 6,515, sumaryczna punktacja ministerialna 1576.

Biorąc pod uwagę publikacje dr Valentina Mihaylova można stwierdzić, że jego dorobek jest merytorycznie istotny, wnosi elementy nowości do dorobku geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej (szczególnie na gruncie polskim). W ostatnich latach publikacje były wydawane w dobrych czasopiśmie i wydawnictwach naukowych. W przypadku czasopiśmie należy zauważyć, że w dorobku Habilitanta znajdują się najważniejsze krajowe czasopiśmie związane z dyscypliną jak np. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, *Miscellanea Geographica*. Natomiast w przypadku czasopiśmie zagranicznych ich znacznie jest w większości umiarkowane, o zasięgu regionalnym, wyróżnić należy publikację w *European Planning Studies*. Podobnie w przypadku monografii i rozdziałów w monografiach, Habilitant wykazuje publikacje w uznanych wydawnictwach takich jak Routledge czy Springer, jednak większość to wydawnictwa o znaczeniu ograniczonym w zasadzie do krajowego bądź regionalnego.

Podsumowując, uwzględniając całość dorobku publikacyjnego dr Valentina Mihaylova można stwierdzić, że wykazał się on dużą aktywnością publikacyjną i wprowadził wyniki swoich badań do obiegu krajowego i zagranicznego, przy tym dobrze opanował warsztat badawczy.

Aktywność związana z pozyskiwaniem i realizacją grantów naukowych dr Valentina Mihaylova jest na poziomie poniżej przeciętnym. Był tylko raz kierownikiem 1-rocznego grantu Miniatura 2 Narodowego Centrum Nauki. Był ponadto 2 razy wykonawcą w grantach zagranicznych poziomu krajowego (Czechy, Bułgaria). Bardzo umiarkowana była też aktywność Habilitanta w zakresie udziału w konferencjach naukowych, jak na kilkunastoletnią karierę naukową liczba wystąpień konferencyjnych jest niska, przy tym w większość na konferencjach o ograniczonym zasięgu oddziaływania.

Stąd należy uznać, że udział Habilitanta w życiu naukowym w tym aspekcie był bardzo umiarkowany, a budowanie pozycji i rozpoznawalności w społeczności naukowej ograniczone.

Współpraca międzynarodowa dr Valentina Mihaylova nie była bardzo intensywna. Aktywność stażowa była umiarkowana (dwa pobyty kilku miesięczne i jeden krótszy). Natomiast Habilitant współpracował z badaczami z Polski i krajów bałkańskich (głównie

z Serbii) pracując jeszcze w Bułgarii, a w ostatnich latach współpracuje z badaczami z Bułgarii (o czym świadczą publikacje, prace badawcze i działalność organizacyjną) i Serbii. Habilitant w Autoreferacie wskazuje ponadto, że od połowy lat 2000. współpracuje z uczonymi z innych jednostek naukowych (w tym Uniwersytetu w Belgradzie, Uniwersytetu Lwowskiego im. Iwana Franki, Mołdawskiej Akademii Nauk, Instytutu Geografii im. Jovana Cvijicia Serbskiej Akademii Nauki i Sztuki, Uniwersytetu w Zagrzebiu, Uniwersytetu w Plymouth, Uniwersytetu w Lund, Uniwersytetu Technologicznego w Budapeszcie, Instytutu Historii i Kultury Europy Środkowej i Wschodniej w Lipsku, Uniwersytetu Barcelońskiego), jednakże brak jest wskazania charakteru tej współpracy.

Ponadto Habilitant był recenzentem publikacji naukowych, w tym w obiegu międzynarodowym.

W sumarycznej ocenie pozostałych osiągnięć naukowych należy stwierdzić, iż aktywność publikacyjna świadczy pozytywnie o zaangażowaniu i samodzielności naukowej Habilitanta, inne aktywności miały ograniczony charakter, jednak wskazują na pewien poziom rozpoznawalności i pozycji w środowisku naukowym. Tym samym spełnia on wymogi stawiane w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego

Dr Valentin Mihaylov z racji zatrudnienia na stanowisku badawczym w latach 2012-2015 w Bułgarskiej Akademii Nauk nie prowadził zajęć dydaktycznych. Natomiast od czasu zatrudnienia w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach na stanowisku badawczo-dydaktycznym prowadził liczne zajęcia dydaktyczne (wykłady, ćwiczenia, seminaria) – 11 przedmiotów na poziomie studiów licencjackich i 10 przedmiotów na studiach magisterskich. Były to w zdecydowanej większości przedmioty ściśle związane z dyscypliną geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarka przestrzenna. Z racji niedługiego zatrudnienia w Uniwersytecie Śląskim był promotorem tylko 9 prac dyplomowych (licencjackich i magisterskich). Dodatkowo dr Valentin Mihaylov prowadził zajęcia dydaktyczne w Akademii Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej, na specjalności Stosunki Międzynarodowe.

W ramach działalności organizacyjnej należy wskazać zaproszenie do Komitetu Naukowego Konferencji organizowanej przez Uniwersytet w Nowym Sadzie (Serbia) oraz członkostwo w radach redakcyjnych / naukowych czterech czasopism naukowych. Dr Valentin Mihaylov jest ponadto członkiem Członek European Regional Science Association (sekcja bułgarska) i Bułgarskiego Towarzystwa Naukowego.

Oprócz członkostwa w Radzie Naukowej Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach Habilitant nie wskazał w Autoreferacie pełnienia żadnych funkcji organizacyjnych.

Habilitant jest laureatem Nagrody zespołowej II stopnia, przyznanej przez Rektora Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach za osiągnięcia naukowe za rok 2019, a także członkiem honorowym Mołdawskiego Towarzystwa Geografii i Etnografii (2017 r.). Monografia pt. „Cywilizacyjna geopolityka: podstawy ideowo-teoretyczne” (2012) została nominowana w konkursie Bułgarskiego Towarzystwa Naukowego za wybitne osiągnięcia naukowe w zakresie nauk społecznych w roku 2014.

W wymiarze ogólnym dorobek dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski, jakkolwiek był on bardzo umiarkowany, można ocenić pozytywnie.

Konkluzja końcowa

Biorąc pod uwagę ocenę osiągnięcia naukowego pt. „*Bulgarian Geopolitics in a Balkan Context: Imagining the Space of a Nation*” i pozostały dorobek można stwierdzić, że dr Valentin Mihaylov jest dojrzałym i samodzielnym badaczem o dużej wiedzy oraz doświadczeniu badawczym i zdecydowanie jest w stanie prowadzić ważne dla dyscypliny badania. Pomimo wskazanych w recenzji słabości ocenianego osiągnięcia naukowego moja ogólna ocena tej publikacji jest bardzo pozytywna i należy stwierdzić, że stanowi ona znaczny wkład do rozwoju dyscypliny geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna.

W ocenie końcowej stwierdzam, że biorąc pod uwagę ocenę osiągnięcia naukowego, pozytywną ocenę pozostałych osiągnięć naukowych (w tym aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej instytucji naukowej), a także pozytywną ocenę dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego dr Valentin Mihaylov spełnia wymogi określone w Art. 219. Ust. 1. Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2023 poz. 742 – tekst jednolity). Na tej podstawie wnioskuję do Rady Naukowej Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach o przyjęcie rozprawy habilitacyjnej i dopuszczenie dr. Valentina Mihaylova do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Sylvia Dońbcaś